

"Selef-i Sâlihînin Kur'ân'a hâşiye olarak bir şey ilâve edilmemesi hakkındaki kararlarının zamanlarına ait bulunması ve ulemâ-i müteahhirînin müsaadeleri de Arapçanın tahsili cihetine gidilmediğinden ileri geldiği..." Risaleler açısından açıklar mısınız?

Kur'an ve hadiste geçen Allah hakkındaki müteşabih ifadeler hususunda Ehl-i sünnet alimleri, **mütekaddimin (öncekiler)** ve **müteahhirin (sonrakiler)** şeklinde iki ana ekole ayrılmışlardır.

Mütekaddimin alimleri, daha ziyade **selef-i salihin** diye bilinen **ilk üç asır** alimleridir ki, bunlar **sahabeler, tabiin ve tebe-i tabiin**lerdir. Bu ekolün temel fikri müteşabih ayetlerin tevil ve tabir edilmeden iman edilmesidir. Yani ayet ve hadislerde geçen ifadelerle teşbih ve teccime kaçmadan aynı ile iman etmek ve bu ifadeler üstünde fazla kafa yormamak bu ekolün temel yaklaşımıdır. Bu ekol itikadi sahada nakilci, ameli konularda reycidirler. Yani imana dair konularda asla tevil ve tabire geçit vermezlerken, ameli konularda alabildiğine tevil, tabir ve içtihadı yanadırlar. Selef-i Salih'in Kur'an'a haşiye yapılmasına karşı olmaları bu cihettir.

Müteahhirin uleması ise, bu ekol **İmam Eşari ve Maturidi** ile başlar, günümüze kadar gelir. İtikadi alanda reyci, yani tevil ve tabir taraftarı; ameli alanda ise Selef-i Salihini taklit ediyorlar. Bu ekolün itikadi alanda selefe muhalefet etmesinin ciddi ve haklı gerekçeleri vardır. Bunlardan en önemlileri Yunan felsefesinin İslam alemindeki ciddi tahribatlarına set çekmek ve Kur'an içindeki müteşabih ifadeleri kullanarak avam insanlarda ortaya çıkabilecek fitnelere bertaraf etmek ve teşbih ve teccim fırkalarının önüne geçmek bunlardan bir kaçıdır. Bu ve buna benzer sebeplerden dolayı tevil ve tabire izin verilmiştir.

Selef-i Salih dönemlerinde böyle içtimai yaralar ve sakıncalar olmadığı için, tevil ve tabire ihtiyaç ve gerekçe hissedilmemiştir. Zaten her iki ekol de hak ve sadık ekollerdir. Ulemâ-i müteahhirînin Kur'an'a haşiye yapılmasına müsaade etmeleri de bu manadır.

Üstad Hazretleri Ehl-i sünnetin müteahhirin ve kelam alimleri ile aynı görüşte ve aynı çizgidedir. Bunun ispatı Risale-i Nurlarda o müteşabih ifadelerin tevil ve tabir edilmesidir.

Üstad Hazretleri bu hususta şunları söylüyor:

"Sual: Mebde ve me'haz itibarıyla 'rikkatü'l-kalb' manasını ifade eden bu iki sıfatın Cenab-ı Hak hakkında kullanılması caiz değildir.

Eğer mana-yı hakikatlerinin lazımı ve neticesi olan in'am ve ihsan kastedilirse, mecazda ne hikmet vardır?"

"Cevap: Bu iki sıfat -'yed' gibi- mana-yı hakikileriyle Cenab-ı Hak hakkında kullanılması muhal olan müteşabihattandır. Müteşabihatta, mana-yı mecazinin, mana-yı hakikinin lafzıyla, üslubuyla gösterilmesindeki hikmet, insanların meluf ve malumları olmayan manaları ve hakikatleri zihinlerine yakınlaştırıp kabul ettirmekten ibarettir. Mesela 'yed'in mana-yı mecazisi insanlara me'nus olmadığından, mana-yı hakikinin şekliyle, lafzıyla gösterilmesi zarureti vardır."(1)

"Ve keza, itikadda da tatil ifrattır, teşbih tefrittir, tevhid vasattır..."(2)

"Birincisinin meâli gösteriyor ki: Ehl-i dalâlet müteşabihat-ı Kur'âniyeyi yanlış te'vilât ile tahrifine ve şüpheleri çoğaltmasına çalıştığı bir zamanda ilimde rüshu bulunan bir taife o müteşabihat-ı Kur'âniyenin hakikî te'villerini beyan edip ve iman ederek o şübehatı izale eder. Bu küllî mânânın her asırda mâsadaıkları ve cüz'iyatları var. Harb-i umumî vasıtasıyla, bin seneden beri Kur'ân aleyhinde terâküm eden Avrupa itirazları ve evhamları âlem-i İslâm içinde yol bulup yayıldılar. O şübehatın bir kısmı fennî şeklini giydi, ortaya çıktı."

"Bu şübehatı ve itirazları bu zamanda def eden, başta Risalei'n-Nur ve şakirtleri görüldüğünden, bu âyet bu asra da baktığından, Risalei'n-Nur ve şakirtlerine remzen bakmakla beraber, ulema-i müteahhirînin mezhebine göre اِلَّا' da vakfedilmez. O halde makam-ı cifrîsi aynen اِنِّ الْاِنْسَانَ لِيَطْعَ y'nin makamı gibi bin üç yüz kırk dört (1344) ederek Resâili'n-Nur ve şakirtlerinin meydan-ı mücahede-i mâneviyeye atılmaları tarihine tam tamına tevafukla onları da bu âyetin harîm-i kudsîsinin içine alıyor. Hem haşrin en kuvvetli ve parlak bir burhanı olan Onuncu Sözün etrafa yayılması tarihine ve Kur'ân'ın kırk vech ile mu'cize olduğunu beyan eden Yirmi Beşinci Sözün iştiharı hengâmına, hem اِنِّ الْاِنْسَانَ لِيَطْعَ y adedine tam tamına tevafukla bakar. Eğer mezheb-i selef gibi اِلَّا' da vakıf olsa, o halde الرَّاسِخُونَ'deki şeddeli , iki sayılsa bin üç yüz altmış küsur ederek Risaletü'n-Nur şakirtlerinin bundan on beş yirmi sene ve muhakkikane olan ilimlerine ve imanlarına remzen baktığı gibi, şeddeli , asıl itibarıyla bir , bir sayılsa bin iki yüz on iki (1212) ederek, bundan bir buçuk asır evvel Mevlâna Halid Zülcenâheyn'in Hindistan'dan getirdiği parlak bir ilm-i hakikat

rusuhuyla o zamanda meydan alan te'vilât-ı fâsideyi ve şübehatı dağıtarak yüz senede elli milyondan ziyade insanları daire-i irşadına aldığı ve tenvir ettiği zamanın tarihine tam tamına tevafukla bakar."(3)

Haşiye, yani tevil ve tabir sisteminin Arapçaya set çekmesi sübjektif bir yaklaşımdır. Zira bir buçuk milyarlık Müslüman dünyasında Araplar dört yüz milyondur. Geri kalan Müslümanların hepsinin Arapça tahsil edip direkt Kur'an'dan istifade etmesi makul ve gerçekçi bir yaklaşım değildir. Zaten alim insanlar Arapçayı kafi derecede tahsil ediyorlar.

Dipnotlar:

- (1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Fatiha Suresi.](#)
- (2) bk. [a.g.e.,](#)
- (3) bk. [Şualar, Birinci Şuâ.](#)